

Granskning av styrning och uppföljning av kommunstyrelsen och dess utskott samt valnämnden

Upplands Väsby kommun

Innehåll

Sammanfattande bedömning och rekommendationer	2
Inledning.....	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Syfte och revisionsfrågor	3
1.3. Ansvarig nämnd och avgränsning.....	3
1.4. Genomförande	3
1.5. Revisionskriterier.....	3
2. Utgångspunkter för granskningen.....	4
3. Kommunstyrelsen	5
3.1. Kommunens organisation	5
3.2. Kommunstyrelsens utskottsorganisation har genomgått ett antal förändringar ...	5
3.3. Kommunstyrelsens uppdrag och ansvar	6
3.4. Kommunstyrelsens utskott	7
3.4.1. Näringslivs- och kompetensutskott, KSNKU	7
3.4.2. Planutskott (KSPU).....	8
3.4.3. Klimat-, miljö och hållbarhetsutskott, KSKMHU.....	8
3.4.4. Teknik- och fastighetsutskottet, KSTFU	8
3.5. Kommunstyrelsens delegationsordning.....	9
3.6. Uppföljning	10
3.7. Bedömning.....	10
3.7.1. Otydlig och inkonsekvent tillsättning av utskott.....	10
3.7.2. Det finns en otydlighet i roller och ansvar i relationen kommunstyrelsen och dess utskott	11
3.7.3. Bristfällig ansvarskedja.....	12
3.7.4. Aktuella roller och ansvar påverkar uppföljningens utformning.....	12
4. Valnämnden	14
4.1. Valnämnden och dess förvaltning.....	14
4.2. Uppföljning	15
4.3. Bedömning.....	15
4.3.1. Det finns en sammanblandning av roller och ansvar	15
4.3.2. Uppföljning sker av valprojektet men inte av valnämnden	16
5. Svar på revisionsfrågor.....	17
Bilaga 1: Bakgrund	19
Bilaga 2: Källförteckning	20

Sammanfattande bedömning och rekommendationer

EY har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer genomfört en granskning av styrning och uppföljning av kommunstyrelsen och dess utskott samt valnämnden. Granskningens syfte har varit att bedöma om nuvarande organisering av kommunstyrelsen och dess utskott samt valnämnden säkerställer styrning och uppföljning samt möjliggör ansvarsutkrävande.

Vår sammanfattande bedömning avseende kommunstyrelsen och dess utskott är att det finns en otydlighet i roller och ansvar mellan kommunstyrelsen och ett av dess utskott, teknik- och fastighetsutskottet. Kommunstyrelsen har ansvar för verksamhet man saknar budget för, samtidigt som utskottet har budget för verksamhet man formellt saknar ansvar för. Denna diskrepans mellan ansvar och budget/verksamhet bedöms både missvisande och formellt felaktig. Den bedöms också påverka möjligheten att följa upp och utkräva ansvar. Vi konstaterar också att det i delar finns en otydlighet i ansvarskedjan för kommunstyrelsen och dess fyra utskott. Detta genom en diskrepans mellan reglemente, utskottsbestämmelser och delegation som gör att ansvarskedjan i delar inte är intakt eller i vart fall otydlig och svår att följa.

Avseende relationen valnämnden och kommunstyrelsen är vår sammanfattande bedömning att det här finns en sammanblandning av roller och ansvar mellan dessa två nämnder. Valnämnden har ansvaret för val och därtill hörande frågor men saknar en budget för ändamålet. Vi noterar också någon uppföljning av valnämnden inte sker. Valnämnden har ingen verksamhetsplan eller flerårsplan med budget och nämns inte i årsredovisningen.

För både kommunstyrelsen och dess utskott samt valnämnden har granskningen inte innefattat att ta ställning till nämndernas verksamhet som sådan utan granskningen har avsett ramverket och de formella krav och förutsättningar som gäller för aktuell verksamhet.

Utifrån granskningens resultat rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- ▶ Se över styrdokument för nuvarande utskottsorganisation och säkerställa en tydlighet i ansvar och roller i enlighet med kommunallagens krav
- ▶ Särskilt se över styrdokument och faktiskt hantering av teknik- och fastighetsutskottet utifrån de formella krav som finns i kommunallagen kring ansvar och möjlighet att delegera beslutanderätt och säkerställ en följsamhet till gällande regelverk

Utifrån granskningens resultat rekommenderar vi valnämnden att:

- ▶ Säkerställa att roller och ansvar följer styrdokument och kommunallagens krav
- ▶ Säkerställa att verksamheten följs upp på ett tydligt och transparent sätt.

Inledning

1.1. Bakgrund

Kommunrevisionen har bedömt att det under 2025 är väsentligt att göra en fördjupad granskning av styrning och uppföljning av kommunstyrelsen och dess utskott samt valnämnden. Se bilaga 1 för mer information om bakgrund till granskningen.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om nuvarande organisering av kommunstyrelsen och dess utskott samt valnämnden säkerställer styrning och uppföljning samt möjliggör ansvarsutkrävande. I granskningen har följande frågor besvarats:

- ▶ Hur ser kommunstyrelsens organisation ut?
 - Vilka utskott finns och hur har dessa utsetts?
- ▶ Säkerställs tydlighet i roller och ansvar mellan kommunstyrelsen, dess utskott och förvaltningen?
 - Finns det en sammanhållen ansvarskedja?
 - Följer beslutanderätten ansvarskedjan?
 - Finns det en tydlighet i gränsdragningen mellan beslut och verkställighet?
- ▶ Säkerställs uppföljning av ansvar, såväl verksamhetsmässigt som ekonomiskt, med nuvarande organisering av kommunstyrelsen?
- ▶ Säkerställs tydlighet i roller och ansvar mellan kommunstyrelsen och valnämnden?
- ▶ Säkerställs uppföljning av ansvar, såväl verksamhetsmässigt som ekonomiskt, med nuvarande organisering av valnämnden?

1.3. Ansvarig nämnd och avgränsning

Ansvarig nämnd är kommunstyrelsen och valnämnden.

1.4. Genomförande

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer. Intervjuer har genomförts med nyckelpersoner från såväl politik som förvaltning. Källförteckning framgår av bilaga. Rapporten har kvalitetssäkrats internt inom EY och samtliga intervjuade har getts tillfälle att faktakontrollera rapporten.

1.5. Revisionskriterier

I denna granskning utgörs de huvudsakliga revisionskriterierna av:

- ▶ Kommunallagen (2017:725), KL
- ▶ Reglemente för kommunstyrelsen
- ▶ Reglemente för valnämnden

2. Utgångspunkter för granskningen

Fullmäktige ska tillsätta en styrelse. Fullmäktige ska också tillsätta de nämnder som utöver styrelsen behövs för att fullgöra kommunens eller regionens uppgifter enligt lag eller annan författning och för övrig verksamhet (3 kap. 3-4 §§ KL).

Fullmäktige får bestämma att en nämnd ska ha ett eller flera utskott. Om fullmäktige inte har bestämt något om utskott, får nämnden själv bestämma att utskott ska finnas. En nämnd får också tillsätta de nämndberedningar som behövs (3 kap. 5 § KL). Nämnden kan inte ta bort eller tillsätta fler utskott om fullmäktige har reglerat antalet. Det är endast nämnden som kan delegera uppgifter till utskottet.

Fullmäktige får uppdra åt en nämnd att i fullmäktiges ställe besluta i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden (5 kap. 2 § KL). I samband med att budgeten fastställs eller anslag annars beviljas får fullmäktige uppdra åt en nämnd att genomföra en viss verksamhet inom ramen för de riktlinjer om verksamheten som fullmäktige har fastställt, om inte något annat följer av lag eller annan författning (5 kap. 4 § KL). Fullmäktige ska anta reglementen om nämndernas verksamhet och arbetsformer (6 kap. 44 § KL).

Nämnderna beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om. Nämnderna beslutar också i frågor som fullmäktige har delegerat till dem (6 kap. 3 § KL).

Nämnderna ska redovisa till fullmäktige hur de har fullgjort sådana uppdrag som fullmäktige har lämnat till dem med stöd av 5 kap. 2 och 4 §§ KL. Fullmäktige beslutar om omfattningen av redovisningen och formerna för den (6 kap. 5 § KL). Av 6 kap. 6 § KL framgår att nämnderna ska, var och en inom sitt område, se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten, och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

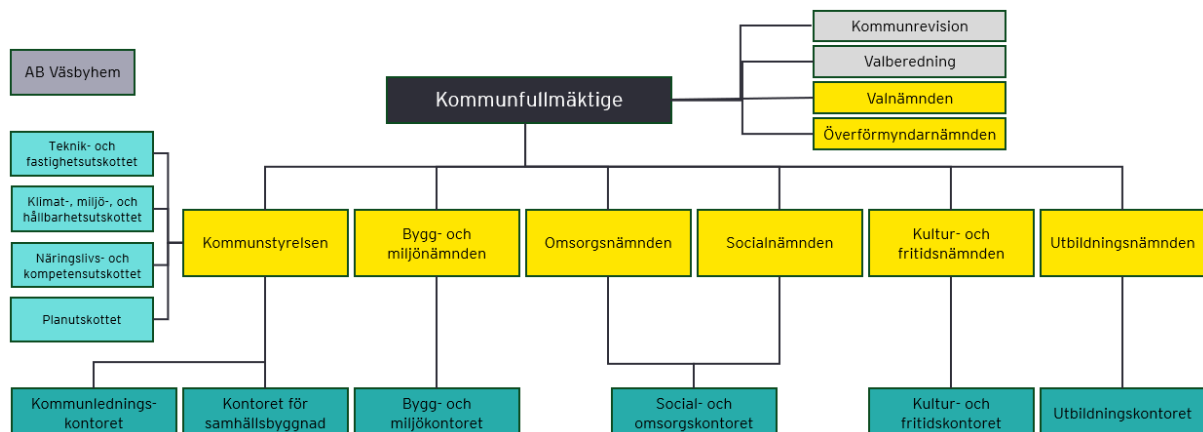
Styrelsen bestämmer när övriga nämnder ska lämna in sina budgetförslag till styrelsen (11 kap. 9 § KL). Av 5 kap. 24 § KL framgår att fullmäktige vid ett sammanträde före utgången av juni månad året efter det år som revisionen avser ska besluta om ansvarsfrihet ska beviljas eller vägras.

En nämnd får delegera beslutanderätten till presidiet, ett utskott, en ledamot, en ersättare eller en automatiserad beslutsfunktion i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. En nämnd får även uppdra åt en anställd att besluta enligt 7 kap. 5-8 §§ (6 kap. 37 § KL). Nämnden ska besluta i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 37 § ska anmälas till den. Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap. (6 kap. 40 § KL). Ett utskott kan också ha till uppgift att bereda nämndens ärenden (6 kap. 41 § KL).

3. Kommunstyrelsen

3.1. Kommunens organisation

Nuvarande nämnds- och utskottsorganisation har funnits sedan nu aktuella mandatperioden 2023-2026.

Fullmäktige har beslutat om reglementen för samtliga nämnder av vilka respektive nämnds ansvar finns preciserat. Kommunen har öppna nämndssammanträden. Denna omständighet, och behovet av beredande forum, uppges vara del av förklaringen till antalet utskott och utformningen av dessa.

3.2. Kommunstyrelsens utskottsorganisation har genomgått ett antal förändringar

Inför mandatperioden 2011-2014 beslutade fullmäktige om ny politisk organisation.¹ Av handlingarna framgår förslag till politisk organisation i sin huvudstruktur. I förslaget ingår också förslag till antal ledamöter och ersättare i respektive nämnd, styrelse och utskott. För kommunstyrelsens del framgår att styrelsen har nedan tre utskott, vardera med fem ledamöter och lika många ersättare.

- ▶ Allmänt utskott
- ▶ Miljö- och planutskottet
- ▶ Teknik- och fastighetsutskottet

I april 2016 beslutade kommunstyrelsen att per den 1 juli 2016 inrätta ett utskott för integration och arbetsmarknad. Utskottet ersatte tidigare styrgrupp för arbetsmarknadsfrågor.²

¹ Kommunfullmäktiges sammanträdesprotokoll 2010-12-20, § 114

² Kommunstyrelsens sammanträdesprotokoll 2016-04-04, § 88

I december 2018 beslutade fullmäktige om reviderat reglemente för ersättning till förtroendevalda, partistöd och partiresurser att gälla från den 1 januari 2019. I beslutsunderlaget fanns, utöver förslag till reglemente, en överenskommelse mellan partierna i Upplands Väsby kommun inför mandatperioden 2019-2022. Av överenskommelsen framgick genomförandet av ett antal förändringar av den politiska organisationen, bland annat en sammanslagning av två nämnder och en uppdelning av en nämnd till två. För kommunstyrelsen del beslutades det om en förändring av dess utskott. Kommunstyrelsen allmänna utskott och utskottet för integration och arbetsmarknad slogs samman och bildade ett näringslivs- och kompetensutskott.

Vid denna tidpunkt hade kommunstyrelsen således fortsatt tre utskott men vid denna tidpunkt nedan namngivna.

- ▶ Näringslivs- och kompetensutskott
- ▶ Miljö- och planutskottet
- ▶ Teknik- och fastighetsutskottet

I december 2022 beslutade kommunstyrelsen att miljö- och planutskottet skulle byta namn till planutskottet och att ett nytt utskott skulle inrättas med namnet klimat-, miljö och hållbarhetsutskottet. I och med detta fick kommunstyrelsen fyra utskott.

- ▶ Planutskott, KSPU
- ▶ Klimat-, miljö och hållbarhetsutskott, KSKMHU
- ▶ Näringslivs- och kompetensutskott, KSNKU
- ▶ Teknik- och fastighetsutskottet, KSTFU

3.3. Kommunstyrelsens uppdrag och ansvar

Kommunstyrelsen har 15 ledamöter och lika många ersättare. Fullmäktige har beslutat om reglemente för kommunstyrelsen. Av reglementet framgår kommunstyrelsens uppgifter, ansvar samt dess sammansättning och arbetsformer. Kommunstyrelsen har två förvaltningskontor; kommunledningskontoret (KLK) och kontoret för samhällsbyggnad (KSB). Bägge kontoren arbetar på uppdrag av kommunstyrelsen. Flertalet av KSB:s anställda arbetar med verksamhet/uppgifter som "sorterar under" kommunstyrelsens teknik- och fastighetsutskott.

Av reglementet framgår att kommunstyrelsens uppgifter/ansvar bland annat innefattar följande områden.

- ▶ Fysisk planering och exploateringsverksamhet: Bland annat anges att kommunstyrelsen ska vara uppdragsgivare gentemot planutskottet för alla planer och program. Fördjupade översiktsplaner, program på olika nivåer, detaljplaner och områdesbestämmelser.

- ▶ Beredning av namnärenden
- ▶ Miljö: Bland annat anges ett ansvar för övergripande strategiska planeringsfrågor som rör skyddade områden samt att utveckla samarbetet med näringslivet och det civila samhället kring miljöarbetet. Detta ska ske genom att utbyta information och erfarenheter liksom att samarbeta kring konkreta frågor och utvecklingsprojekt om miljö.
- ▶ Arbetsmarknadsfrågor, etableringsfrågor och integrationsfrågor
- ▶ Personalpolitiken
- ▶ Sysselsättnings- och näringslivsfrågor
- ▶ Teknik och fastighet: Bland annat anges att kommunstyrelsen har ett ansvar för investeringar i gator, vägar, naturmark och parker, vatten- och avloppssystem samt fastigheter. Vidare anges ett ansvar för kommunens uppgifter vad avser vatten- och avloppsverksamhet, renhållning och avfallshantering samt ett ansvar för drift och underhåll av kommunens fastigheter.

I kommunstyrelsens reglemente anges, utöver dess ansvarsområden, att kommunstyrelsen får inrätta utskott.

3.4. Kommunstyrelsens utskott

Kommunstyrelsen har som framgår ovan fyra utskott; ett teknik- och fastighetsutskott, ett planutskott, ett klimat-, miljö- och hållbarhetsutskott samt ett näringslivs- och kompetensutskott. Samtliga utskott har fem ledamöter och fem ersättare. För samtliga utskott har kommunstyrelsen beslutat om utskottsbestämmelser. Av dessa bestämmelser framgår utskottets ansvar, sammansättning och arbetsformer.

Ett av kommunstyrelsens utskott, teknik- och fastighetsutskottet, beslutar till skillnad från övriga utskott om en egen verksamhetsplan med budget. I kommunen beskrivs utskottet som ett nämndliknande utskott.

Nedan redovisas kort vad som framgår av respektive utskotts utskottsbestämmelser.

3.4.1. Näringslivs- och kompetensutskott, KSNKU

Av utskottsbestämmelserna framgår bland annat ett ansvar för näringslivsfrågor, EU-bidrag, forskning och utveckling (FOU), arbetsmarknadsfrågor, integrationsfrågor, etableringsfrågor, personalfrågor och likabehandlingsfrågor. Utskottet ansvarar också för att utgöra kommunstyrelsens organ för organisationsfrågor samt uppföljning och utvärdering av genomförda förändringar.

3.4.2. Planutskott (KSPU)

Av utskottsbestämmelserna framgår att utskottet har ett ansvar att vara forum för förberedande diskussioner i ärenden av övergripande, långsiktig och strategisk natur inom samhällsplanering, planer, exploatering, gestaltning och konst i offentlig miljö. Utskottet ansvarar också för att utgöra kommunstyrelsens organ för stadsutveckling och gestaltungsfrågor.

Vidare anges att utskottet ansvarar för att besluta, i enlighet med delegerad beslutanderätt från kommunstyrelsen, om uppdrag att upprätta, komplettera eller ändra program eller detaljplaner liksom beslut om andra utredningsuppdrag utifrån kommunplanens (översiktsplanens) inriktning och intentioner. Utskottet ansvarar också för den fysiska planeringen. KSPU är vidare beredningsorgan till kommunstyrelsen för större samhällsbyggnadsprojekt. KSPU ska också hålla kontinuerliga avstämmningar med namnberedningen.

3.4.3. Klimat-, miljö och hållbarhetsutskott, KSKMHU

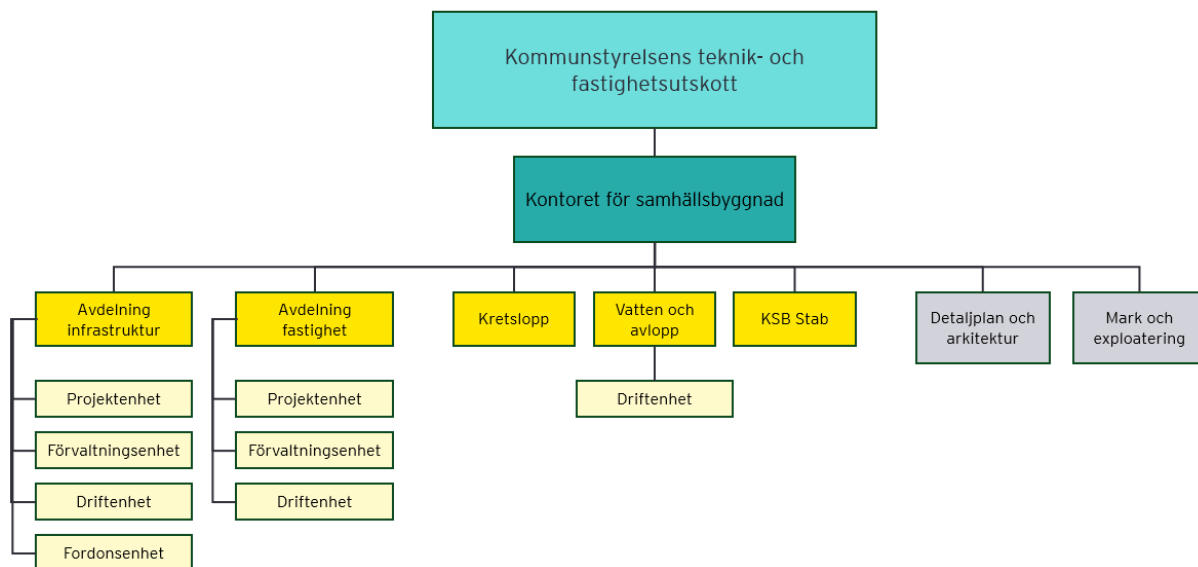
Av utskottsbestämmelserna framgår att utskottets ansvar är att utgöra ett forum för beredande diskussioner i ärenden av övergripande, långsiktig och strategisk natur inom miljö, naturskydd och vattenvård. Utskottet har vidare ett uppföljningsansvar för miljö- och energifrågor samt ett ansvar att utveckla samarbetet med näringslivet och det civila samhället kring miljöarbetet. Utskottet har vidare ansvaret för sociala och ekologiska hållbarhetsfrågor inom miljö, måltider, integration, jämställdhet, nationella minoriteter, folkhälsa, barnrätt, brottsförebyggande arbete/trygghetsfrågor samt föreningsbidrag till intresse- och frivilligorganisationer.

3.4.4. Teknik- och fastighetsutskottet, KSTFU

Av utskottsbestämmelserna framgår ett omfattande ansvar som bland annat avser investeringar i gator, vägar, naturmark och parker, vatten- och avloppssystem samt fastigheter. Vidare anges ett ansvar för kommunens uppgifter vad avser vatten- och avloppsverksamhet, renhållning och avfallshantering. Utskottet har också ansvar för beslut om parkeringstillstånd, drift och underhåll av kommunens fastigheter. Vidare har utskottet ansvar för kulturmiljövård, fastighetsförvaltning samt viltvårdsfrågor.

Teknik- och fastighetsutskottet har, till skillnad från övriga utskott, en egen verksamhetsplan och budget beslutad av fullmäktige. Utskottet har också, utifrån fullmäktiges mål, tagit fram utskottsmål.

I verksamhetsplanen beskrivs också "Nämndens organisation" enligt schematisk bild nedan.

Teknik och fastighetsutskottet har en förvaltningsorganisation knuten till sig genom kontoret för samhällsbyggnad, KSB. Merparten av anställda inom KSB arbetar med verksamhet som sorterar inom teknik- och fastighetsutskottets budget och ansvar. En mindre del av KSB hanterar frågor som sorterar under planutskottet och därmed KS verksamhetsplan och budget.

3.5. Kommunstyrelsens delegationsordning

För samtliga utskott hänvisar utskottsbestämmelserna, avseende beslutanderätt för utskottet, till kommunstyrelsens delegationsförteckning.

Av kommunstyrelsens delegationsförteckning framgår att styrelsen primärt delegerat beslutanderätt till anställda tjänstepersoner inom såväl kommunledningskontoret som kontoret för samhällsbyggnad. Endast i begränsad omfattning har utskotten delegerats beslutanderätt.³

- ▶ Planutskottet har delegation inom ett antal områden kopplat till plan- och bygglovsärenden.
- ▶ Klimat-, miljö och hållbarhetsutskottet har delegation att fatta tre beslut, bland annat om utdelning av stipendier och bidrag.⁴
- ▶ Näringslivs- och kompetensutskottet har ett antal delegationer bland annat kopplat till upphandling samt försäkringar och skadestånd.⁵

³ En genomgång av utskottens protokoll bekräftar att utskotten i huvudsak är beredande organ.

⁴ Delegation 2.5.4 Beslut att träffa avtal om idéburet offentligt partnerskap, IOP-avtal, Delegation 11.1.7 Besluta om utdelning av kommunala stipendier och bidrag, Delegation 11.1.8 Besluta om utdelning från stiftelser/donationsfonder i vilka kommunstyrelsen, enligt urkunden, ska besluta om utdelning (f n Adolf Stafs fond)

⁵ Delegation inom områdena 1.9 Uppgifter som personalorgan/arbetsgivarorgan såsom förhandling, träffa kollektivavtal, 2.1 Upphandling samt 2.3 Försäkringar och skadestånd.

- ▶ Teknik- och fastighetsutskottet har endast delegation att fatta tre beslut.⁶

I intervju lyfts att beredningen inför beslut i fullmäktige i någon mån upplevs "dubbel". Utskotten bereder ärenden inom sina respektive områden och föreslår kommunstyrelsen beslut. Utskottets förslag bereds därefter inför kommunstyrelsens sammanträde genom ordförandeberedning och KS-beredning. Ordförandeberedningen innebär att kommunstyrelsens ordförande går igenom ärenden med tjänstepersoner. Till efterföljande KS-beredning, beredningsmöte, kallas högst två representanter för parti som finns representerat i kommunfullmäktige.⁷

3.6. Uppföljning

Kommunstyrelsens nämndmål finns i dess verksamhetsplan. Också teknik- och fastighetsutskottet har en verksamhetsplan. Denna följer mallen för kommunstyrelsens (och övriga nämnders) verksamhetsplan med den skillnaden att utskottet i stället formulerat utskottsmål. Kommunstyrelsen och teknik- och fastighetsutskottet följer upp nämnds- respektive utskottsmål i sina respektive verksamhetsberättelser.

I kommunens årsredovisning 2024 redovisas och följs kommunstyrelsens och övriga nämnders resultat upp. Utöver nämndernas resultat redovisas också teknik- och fastighetsutskottets resultat på samma sätt som övriga nämnders. Också såvitt avser driftsredovisning, investeringar och intern kontroll följs detta upp för kommunstyrelsen och övriga nämnder samt för teknik- och fastighetsutskottet.

Ingen av kommunstyrelsens övriga utskott redovisar/redovisas och följs upp på samma sätt som teknik- och fastighetsutskottet.

3.7. Bedömning

3.7.1. Otydlig och inkonsekvent tillsättning av utskott

Utskottsorganisationen har genomgått ett antal förändringar under de senaste mandatperioderna.

År 2010 fattades beslut om ny politisk organisation. Beslutet, som omfattade kommunstyrelsens då aktuella utskott, fattades av fullmäktige. Beslutet år 2016 om inrättande av ett utskott för integration och arbetsmarknad fattades däremot av kommunstyrelsen. När ytterligare en förändring av utskottsorganisationen beslutades år 2018 skedde detta genom en politisk överenskommelse som endast låg som underlag för fullmäktiges beslut om reviderat reglemente för ersättning till förtroendevalda, partistöd

⁶ 10.1.1 Allmän handling, 4.1.4 Fatta beslut som rör avgifter för parkering på gator och kommunens parkeringar samt 2.2.3 Beslut att anta anbud från extern entreprenör/leverantör eller egenregin.

⁷ Kommunstyrelsens reglemente punkt 28.

och partiresurser. Senaste revideringen av utskotten, som gjordes år 2022, var det kommunstyrelsen som fattade beslut om.

Det är inte felaktigt att kommunstyrelsen beslutar om utskott och styrdokument för dessa. Om fullmäktige inrättat ett utskott kan dock inte kommunstyrelsen ändra på detta beslut. Vidare krävs att utskott inrättas av i vart fall nämnd/kommunstyrelse. Förändring och/eller inrättande av utskott kan inte ske genom politiska överenskommelser utanför den politiska organisationen och sammanträdesstrukturen.

Vi konstaterar sammanfattningsvis att det är inkonsekvent och otydligt vilket organ som beslutat om de olika utskottens inrättande.

3.7.2. Det finns en otydlighet i roller och ansvar i relationen kommunstyrelsen och dess utskott

Kommunstyrelsen har från fullmäktige genom reglementet fått ansvar för ett antal olika verksamheter och områden. Kommunstyrelsen får delegera beslutanderätten inom sitt tilldelade ansvarsområde men kan aldrig delegera ansvaret.

Ur detta perspektiv kan konstateras att formuleringen i av kommunstyrelsen beslutade utskottsbestämmelser är felaktig eller i vart fall missvisande. Av bestämmelserna framgår att utskotten tilldelas ett ansvar. Ett ansvarsområde som fullmäktige beslutat ligger hos kommunstyrelsen och som därmed inte kan delegeras.

Vår bedömning, som bekräftas av intervjuuppgifter samt dokument- och protokollsgranskningar, är att bristen ligger i en otydlighet i styrdokumentens formuleringar. I praktiken innebär formuleringen om utskottens ansvar ett ansvar för beredning inom utpekade områden. Ansvar för beslut ligger fortsatt på kommunstyrelsen; antingen i dess egenskap av nämnd eller genom delegation till aktuellt utskott eller tjänsteperson.

Vad avser teknik- och fastighetsutskottet är bedömningen en annan. Teknik- och fastighetsutskottet hanteras som en nämnd. Utskottet definieras också av kommunen som ett nämndliknande utskott. Ett i sig missvisande begrepp. Utskottet har en verksamhetsplan och en egen budget, beslutad av fullmäktige. För de områden som kommunstyrelsen genom reglementet har ett ansvar har kommunstyrelsen således inte någon budget. Motsatsvis har utskottet en budget för uppgifter vilka man formellt sett inte har ett ansvar för.

Också i relation till förvaltningen finns för verksamhet kopplad till teknik- och fastighetsutskottet en otydlighet och diskrepans mellan formellt ansvar och reell möjlighet att utöva ansvaret. Kommunstyrelsens ansvarsområden, som formellt inkluderar teknik- och fastighetsutskottets verksamhetsområden, hanteras av två förvaltningar, KLK och KSB. Det är också kommunstyrelsen som delegerar beslutanderätt till utskottet och tjänstepersoner inom kommunstyrelsens bägge förvaltningar. Kommunstyrelsens budget avser dock endast

KLK och mindre del av KSB. Resterande och övervägande del av KSB:s verksamhet finansieras av teknik- och fastighetsutskottets budget.

3.7.3. Bristfällig ansvarskedja

Fullmäktige kan enligt lag endast delegera och ge ansvar till nämnder, inte utskott.

Fullmäktige har gett kommunstyrelsen ansvaret för i reglementet angivna områden. Vi bedömer att möjligheten för kommunstyrelsen att ta sitt ansvar förutsätter ett ägandeskap av budgeten. Något som alltså saknas för delar av kommunstyrelsens ansvarsområden. Samtidigt har teknik- och fastighetsutskottet tilldelats en budget utan att formellt sett ha ett ansvar. Denna diskrepans mellan ansvar och budget/verksamhet påverkar möjligheten att fastställa och utkräva ansvar.

Vi noterar också, delvis som ett bifynd, en diskrepans mellan reglemente, utskottsbestämmelser och delegation på ett sätt som gör att ansvarskedjan i flera avseende inte är intakt eller i vart fall otydlig och svår att följa. Bland annat finns ett antal områden där kommunstyrelsen beslutat att ge utskottet ett ansvar för ett område som kommunstyrelsen inte självt fått ett ansvar från fullmäktige. Till exempel anges i KSKMHU:s utskottsbestämmelser ett ansvar för föreningsbidrag och i KSNKU:S utskottsbestämmelser ett ansvar för EU- bidrag. I bägge fallen saknas ansvar för dessa områden i kommunstyrelsens reglemente.

Vidare framgår av kommunstyrelsens delegeringsförteckning att KSNKU har delegation inom området skadestånd, ett område som varken finns med i kommunstyrelsens reglemente eller utskottsbestämmelserna.

För KSTFU framgår av utskottsbestämmelserna ett ansvar för kulturmiljövård och viltvårdsfrågor. Viltvårdsfrågor finns inte angivna som ansvarsområden i kommunstyrelsens reglemente. Vad avser kulturmiljövård anges uttryckligen i kommunstyrelsens reglemente att detta är ett område som ligger hos kultur- och fritidsnämnden.

3.7.4. Aktuella roller och ansvar påverkar uppföljningens utformning

Nu aktuella granskning avser inte att bedöma kvaliteten på den uppföljning som sker i kommunen utan är begränsad till frågan om kommunstyrelsen organisering säkerställer en uppföljning av ansvar, såväl verksamhetsmässigt som ekonomiskt.

Vi har tagit del av handlingar som visar kommunens uppföljning av kommunstyrelsen och övriga nämnder. Vi kan konstatera att teknik- och fastighetsutskottet i samtliga avseenden

hanteras som en nämnd.⁸ Att utskottet hanteras som en nämnd innebär också att utskottets verksamhet och budget följs upp på samma sätt och i samma omfattning som nämnderna.

Mot denna bakgrund kan konstateras att uppföljning sker av kommunstyrelsens ansvarsområden genom den redovisning som lämnas både från kommunstyrelsen och utskottet. Otydligheten och bristen ligger här i hanteringen av eventuella observationer kring avvikelser och brister. Om det i uppföljningen observeras en brist i utskottets verksamhet, oaktat om denna hänför sig till verksamhet eller ekonomi, har utskottet formellt sett inte något ansvar. Samtidigt saknar kommunstyrelsen medel att vidta åtgärder för att komma till rätta med den observerade bristen.

⁸ Enda undantaget är att utskottets sammanträden inte är öppna i likhet med vad som i övrigt gäller för kommunens nämnder samt att utskottet har utskottsmål i stället för nämndsmål.

4. Valnämnden

4.1. Valnämnden och dess förvaltning

Valnämnden består av nio ledamöter och nio ersättare. Valnämndens ordförande har ett fast månadsarvode under valår. I övrigt utgår endast sammanträdesarvode. Av "Reglemente för valnämnden" framgår att valnämnden ansvarar för val och därtill hörande frågor. Av valnämndens reglemente framgår också att nämnden saknar en egen tjänstemannaförvaltning och att kanslienheten på kommunledningskontoret ska bistå nämnden med tjänstemannastöd. Valnämnden har en delegationsförteckning.⁹

Vad avser själva arbetet med genomförandet av val uppges detta ske genom valkansliet som aktiveras inför val. Under övrig period, det vill säga mellan val och innan en mer aktiv valperiod, hanteras valförberedelser inom ramen för befintliga resurser inom enheten nämndsadministration.

Valnämnden har ingen egen budget eller verksamhetsplan och är inte som nämnd involverade i någon form av årshjul i kommunen. Valnämndens budget uppges ligga som en del i kommunstyrelsens budget. I intervju beskrivs det som att valnämnden vid valår har allokerade medel inom kommunstyrelsens budget. Icke valår har nämnden ingen budget och inga allokerade medel.

Valnämnden uppger själva att det inte går att jämföra deras budget med övriga nämnders eftersom nämnden bara har behov av en budget vid valår. Vidare lyfts att valnämndens budget beloppsmässigt är mycket begränsad. Enligt uppgift har valsamordnaren ansvar för det praktiska arbetet med ekonomin. Avdelningschef medborgarservice och kansli har budgetansvar och ansvar för att lyfta till kommunstyrelsen om det finns behov av ytterligare medel. Valnämnden beskriver att möjligheten att följa upp valets ekonomiska utfall är mycket bättre idag när medlen är allokerade och kopplade till ett projekt än vad som var fallet när valarbetet hanterades i linjen.

Valkansliet arbetar sedan EU-valet 2024 i projektform och projektet leds av en valsamordnare. Innan valet 2024 har kommunens valarbete hanterats i linjeorganisationen. En rad brister med detta arbetssätt ledde fram till ett pilotprojekt inför EU-valet som föll väl ut och som nu också tillämpas inför valet 2026.

Av projektplan för EU-valet framgår att beslut att starta projektet samt godkänna projektplan fattades vid styrgruppsmöte. Av projektplanen framgår att styrgruppen utgörs av chefer inom kommunledningskontoret.¹⁰ Av projektplan från EU-valet framgår mål, både

⁹ Denna är indelad i sju områden; upphandling och inköp, yttranden och överklaganden, brådska ärenden, allmänna handlingar, röstmottagare, valadministration och lokaler. Delegat för flertalet av besluten i förteckningen är kanslichef, projektledare och några fall tf. projektledare/valsamordnare.

¹⁰ För EU-valet 2024 var dessa kommunikations- och HR-direktören, projektbeställare/kanslichef samt säkerhetschef.

effekt- och projektmål. Projektplan för valet 2026 har ännu inte tagits fram; däremot projektdirektiv. Projektdirektivet innehåller, i likhet med projektplanen för EU-valet, både effekt- och projektmål. Av projektplanen framgår också en budget för genomförandet av valet. Budgeten uppges bestå av lokala kommunala medel och statsbidrag. Någon uppgift om valnämndens budget i Flerårsplan med budget finns dock inte.¹¹

4.2. Uppföljning

Av årsredovisningen för 2022 (valår) samt 2024 (EU-valår) framgår ingen uppgift om utfall kopplat till val. Under rubrik övriga nämnder anges överförmyndarnämnd, räddningstjänst samt revision, men inte valnämnden.

Planering och uppföljning av verksamhet och budget uppges ske inom ramen för valprojektet. Vid en genomgång av protokoll framgår att valnämnden löpande hållits informerade om projektet. Valprojektet stängs genom upprättandet av en slutrapport som redovisas för - och godkänns av - valnämnden.¹²

Av slutrapport över projektet EU-valet 2024 framgår att uppföljning skett av såväl projektmål som effektmål. Också budgeten följs upp. Av projektplanen framgår att en budgetuppföljning är en förutsättning för att projektet ska anses avslutat. För år 2024 redovisas ett överskott om drygt 450 tkr.

Valnämnden har ingen internkontrollplan. Riskerna inom verksamheten uppges hanteras inom ramen för den risk- och sårbarhetsanalys, RSA, som görs inför varje val.¹³ Vidare uppges anställda i valkansliet i relevanta delar omfattas av kommunstyrelsens internkontrollplan.

4.3. Bedömning

4.3.1. Det finns en sammanblandning av roller och ansvar

Valnämnden, som är en av kommunens obligatoriska nämnder, har ett reglemente som ger valnämnden ansvaret för val och därtill hörande frågor. I valnämndens reglemente framgår också att nämnden saknar en tjänstemannaförvaltning och att det är kanslienheten på kommunledningskontoret som ska bistå nämnden med tjänstemannastöd.

Trots att valnämnden har givits ansvaret för val har valnämnden inte tilldelats budget för hanteringen av sitt ansvarsområde. Att valnämnden nyttjar tjänstepersoner från

¹¹ I Flerårsplan med budget för 2025-2027 ligger i kommunstyrelsens budget under rubrik Permanenta tillskott en rad "Val" med 3 miljoner för 2025 och under rubrik Tillfälliga tillskott en rad med "Val Europa" med - 3 miljoner för 2025. För åren 2026 och 2027 finns ingen uppgift om några medel. I senaste Flerårsplan 2026-2028 finns ingen uppgift om budget eller tillförda medel för valgenomförande.

¹² Valnämndens sammanträdesprotokoll 2024-09-17, § 23

¹³ Vi har tagit del av RSA för EU-valet 2024. Enligt uppgift har RSA för valet 2026 ännu inte tagits fram. Enligt uppgift kommer denna vara snarlik RSA från 2024.

kommunstyrelsens förvaltning för utförandet av sitt uppdrag ändrar inte på nämndens behov av en budget för att omhänderta sitt ansvar. Att kommunstyrelsen allokerar medel ur sin budget för denna uppgift är inte samma sak som att valnämnden har en budget.

Dessutom finansieras val i stor utsträckning genom statsbidrag. Statsbidragen lämnas till kommunerna för arrangerandet av val, en uppgift som fullmäktige lagt på valnämnden att ansvara för. Statsbidragen bör därmed hamna där ansvaret ligger, dvs hos valnämnden.

Nu aktuella granskning innefattar ingen bedömning av valgenomförandet som sådant. Vi noterar att man sedan en tid arbetar med valarbete i projektform och har inte observerat annat än att detta sker på ett strukturerat och till synes välorganiserat sätt. Oaktat detta kvarstår det faktum att projektet bedrivs genom medel från kommunstyrelsen.

Formellt sätt har valnämnden härigenom inget ägandeskap av budgeten. Om kommunstyrelsen beslutar att minska de allokerade medlen saknar valnämnden möjlighet att påverka detta. Inte heller har valnämnden ägandeskapet av det statsbidrag som tilldelas kommunen för arrangerande av val. Möjligheten att ta sitt ansvar är i stället avhängigt kommunstyrelsens agerande. Detta står i strid med de ansvar som fullmäktige beslutat om genom kommunstyrelsens och valnämndens respektive reglementen.

Vår samlade bedömning är att roller och ansvar mellan kommunstyrelsen och valnämnden är sammanblandade. Att kommunstyrelsens förvaltning bistår valnämnden i utförandet av dess uppdrag måste skiljas från den omständighet att valnämnden har ansvaret och därför också måste ha medel/budget för att axla sitt ansvar.

4.3.2. Uppföljning sker av valprojektet men inte av valnämnden

Genom den slutrapport som upprättas vid avslutat valprojekt sker uppföljning av såväl projekt- som effektmål samt budgeten. Slutrapporten sammanställs av valkansliet och redovisas för valnämnden som godkänner denna. Valnämnden följer således upp valgenomförandet genom den projektorganisation som finns.

Någon uppföljning av valnämnden sker dock inte. Av årsredovisningen går inte att utläsa någon information om valnämndens verksamhet, mål och ekonomi. Inte heller har valnämnden någon verksamhetsplan eller flerårsplan med budget. Ur ett demokratiskt perspektiv är därför valnämnden, dess verksamhet och budget, inte transparent.

Vad avser intern kontroll har nämnden ett ansvar att följa upp sin verksamhet. Nämnden har valt att utföra sin verksamhet genom ett projekt bemannat av tjänstepersoner från KLK. Vi delar bilden att en del av de kontrollpunkter som finns i kommunstyrelsens interna kontrollplan är relevanta och träffar valkansliets personal. Denna omständighet fråntar dock inte valnämnden dess ansvar att följa upp sin verksamhet och tillse att nämndens interna kontroll är tillräcklig.

5. Svar på revisionsfrågor

Frågor	Svar på fråga
Hur ser kommunstyrelsens organisation ut? ○ Vilka utskott finns och hur har dessa utsetts?	Kommunstyrelsen har fyra utskott; teknik- och fastighetsutskott, klimat-, miljö- och hållbarhetsutskott, planutskott samt näringslivs- och kompetensutskott. Kommunstyrelsen väljer ledamöter och ersättare i samtliga utskott och beslutar om utskottsbestämmelser. Hur utskotten ursprungligen tillkommit är delvis otydligt och inkonsekvent.
Säkerställs tydlighet i roller och ansvar mellan kommunstyrelsen och dess utskott? ○ Finns det en sammanhållen ansvarskedja? ○ Följer beslutanderätten ansvarskedjan? ○ Finns det en tydlighet i gränsdragningen mellan beslut och verkställighet?	Nej. Det finns en otydlighet i roller och ansvar mellan kommunstyrelsen och ett av dess utskott, teknik- och fastighetsutskottet. Kommunstyrelsen har ansvar för verksamhet man saknar budget för, samtidigt som utskottet har budget för verksamhet man formellt saknar ansvar för. Denna diskrepans mellan ansvar och budget/verksamhet bedöms både missvisande och formellt felaktig. Den bedöms också påverka möjligheten att följa upp och utkräva ansvar.
Säkerställs uppföljning av ansvar, såväl verksamhetsmässigt som ekonomiskt, med nuvarande organisering av kommunstyrelsen?	Delvis. Kommunstyrelsens ansvarsområden, såväl verksamhet som ekonomi, följs idag upp genom att teknik- och fastighetsutskottet följs upp som en nämnd. Om avvikelser eller behov av åtgärder skulle identifieras och ansvar skulle behöva utkrävas innebär diskrepansen mellan ansvar och budget dock utmaningar.
Säkerställs tydlighet i roller och ansvar mellan kommunstyrelsen och valnämnden?	Nej. Vi bedömer att rollerna är sammanblandade. Trots att valnämnden har ansvaret för val har valnämnden inte tilldelats budget för hanteringen av sitt ansvarsområde. Att valnämnden nyttjar tjänstepersoner från kommunstyrelsens förvaltning för utförandet av sitt uppdrag ändrar inte på nämndens behov av en budget för att omhänderta sitt ansvar. Att kommunstyrelsen allokera medel ur sin budget för denna uppgift är inte samma sak som att valnämnden har en budget.

Säkerställs uppföljning av ansvar, såväl verksamhetsmässigt som ekonomiskt, med nuvarande organisering av valnämnden?	Nej. Någon uppföljning av valnämnden sker inte. Av årsredovisningen går inte att utläsa någon information om valnämndens verksamhet, mål och ekonomi. Inte heller har valnämnden någon verksamhetsplan eller flerårsplan med budget. Ur ett demokratiskt perspektiv följs valnämnden, dess verksamhet och budget, inte upp. Att valkansliet redovisas aktuellt projekt till valnämnden förändrar inte denna bedömning.
---	--

Göteborg den 20 januari 2026

Johanna Rössberger
Projektledare/verksamhetsrevisor

Bilaga 1: Bakgrund

Kommunfullmäktige är kommunens högsta beslutande organ och beslutar om den kommunala förvaltningens organisation och verksamhetsformer. Av kommunallagen framgår att kommunfullmäktige beslutar om vilka nämnder som ska finnas och väljer ledamöter i dessa. Fullmäktige beslutar också om budget och nämndernas ansvarsområden. Eftersom kommunerna själva, med undantag för vissa obligatoriska nämnder, bestämmer vilka nämnder de vill ha ser det olika ut runt om i Sverige.

Fullmäktige får också besluta att en nämnd ska ha ett eller flera utskott. Nämnden kan även, om inte fullmäktige har beslutat något om utskott, bestämma att utskott ska finnas. Det är dock bara nämnden som kan delegera uppgifter till utskottet.

I den grundläggande granskningen 2024 observerades en otydlighet i den politiska organisationen i kommunen kopplat till ett av utskotten, teknik- och fastighetsutskottet. Utskottet har inrättats av kommunstyrelsen men får grunduppdrag, budget och mål från fullmäktige. Revisorernas samlade bedömning i den grundläggande granskningen var att teknik- och fastighetsutskottet inte säkerställt tillräcklig styrning över sin verksamhet och ekonomi och att den interna kontrollen endast delvis varit tillfredsställande.

Otydligheten i ansvarsförhållanden och styrning mellan kommunstyrelsen och teknik- och fastighetsutskottet bedöms utgöra en risk vid eventuellt ansvarsutkrävande.

Härutöver har i den grundläggande granskningen observerats att valnämnden inte har någon budget. Detta medför frågetecken kring valnämnden och dess möjlighet att ta sitt ansvar enligt beslutat reglemente.

Mot ovan bakgrund har revisionen bedömt att det finns anledning att göra en mer fördjupad analys av organisering och ansvar mellan kommunstyrelsen och teknik- och fastighetsutskottet. Vidare finns anledning att belysa relationen mellan kommunstyrelsen och valnämnden.

Bilaga 2: Källförteckning

Intervjuade funktioner

- ▶ Kommunstyrelsens presidium
- ▶ Valnämndens presidium
- ▶ Kommundirektör
- ▶ Samhällsbyggnadschef

Dokumentation

- ▶ Reglemente för kommunstyrelsen
- ▶ Reglemente för valnämnden
- ▶ Delegationsförteckning för kommunstyrelsen
- ▶ Delegationsförteckning för valnämnden
- ▶ Årsredovisning 2024
- ▶ Flerårsplan med budget 2024-2026
- ▶ Flerårsplan med budget 2025-2027
- ▶ Verksamhetsplan med budget 2025 för kommunstyrelsen
- ▶ Verksamhetsplan med budget 2025 för teknik- och fastighetsutskottet
- ▶ Bestämmelser för kommunstyrelsens klimat- miljö- och hållbarhetsutskott
- ▶ Bestämmelser för kommunstyrelsens näringslivs- och kompetensutskott
- ▶ Bestämmelser för kommunstyrelsens planutskott
- ▶ Bestämmelser för kommunstyrelsens teknik- och fastighetsutskott
- ▶ Överenskommelse mellan partierna i Upplands Väsby kommun inför mandatperioden 2019-2022
- ▶ Projektplan Europaparlamentsval 2024
- ▶ Risk och sårbarhetsanalys EU-val 2024
- ▶ Slutrapport Europaparlamentsval 2024
- ▶ Sammanställning EU-val 2024 kostnader
- ▶ Projektdirektiv RKR val 2026
- ▶ Valnämndens protokoll år 2024
- ▶ Kommunstyrelsens beslut
 - 2016-04-04, § 88
 - 2018-12-03, § 220-222
 - 2022-12-05, §§ 169-174
 - 2023-03-27, § 40
- ▶ Kommunfullmäktiges beslut
 - 2010-12-20, § 114
 - 2016-04-18, § 77
 - 2018-12-17, § 153, §§ 158-163
 - 2022-11-28, § 82
 - 2022-12-12, § 122